

ПОЛТАВСЬКА ГРАВИМЕТРИЧНА ОБСЕРВАТОРІЯ Інституту геофізики імені С. Субботіна НАНУ — науково-дослідна астрономічна установа. Заснована 1926 астрономом і геофізиком [О. Орловим](#) (1926—34, 1938—51 — директор). Основними завданнями обсерваторії було створення гравіметричної карти України з метою пошуку корисних копалин та вирішення наукових завдань фундаментального характеру — вивчення зміни широт і руху земних полюсів, а також земних припливів для дослідження особливостей внутрішньої будови Землі та динаміки її поверхні на основі астрономічних та геофізичних спостережень. Спочатку підпорядковувалася Українській Головній палаті мір і ваг, від 1938 функціонувала як самостійна наукова організація АН УРСР, а 1964 увійшла до складу Інституту геофізики АН УРСР на правах філії. 1970—84 видавали періодичний республіканський міжвідомчий збірник наукових праць з проблем вивчення динаміки Землі *«Вращение и приливные деформации Земли»* (загалом вийшло 16 випусків). Нині працюють 12 науковців, з них 1 доктор ([М. Лубков](#), який від 2017 очолює обсерваторію) і 6 кандидатів наук. У відділі геодинаміки вивчають динаміку земної поверхні методами космічної та класичної геодезії, астрометрії та геофізики, виконують теоретичні дослідження сучасних геотектонічних процесів та проблем практичного нафтогазовидобування, вивчають небезпечні явища природного та техногенного походження. Науковці лабораторії декаметрової радіоастрономії досліджують радіовипромінювання Сонця, галактичні та позагалактичні об'єкти у декаметровому діапазоні довжин хвиль методами спектрометрії, поляриметриї та інтерферометрії з допомогою радіотелескопа УРАН-2, який належить до об'єктів, що мають статус

національного надбання України. Найважливішими досягненнями установи за весь період її діяльності є створення гравіметричної карти України; визначення заданими астрономічних спостережень близькодобової вільної нутації, що вперше у світі підтвердило наявність рідинного ядра Землі; отримання регіональних значень земноприпливних параметрів для території України на основі нахиломірних та гравіметричних спостережень, що характеризують фізичні властивості та внутрішню будову Землі і дозволяють досліджувати тонкі ефекти динаміки земної поверхні; виявлення нових типів спорадичного випромінювання Сонця та Юпітера в декаметровому діапазоні частот, що розширює знання про Всесвіт. Серед видатних науковців — [В. Баленко](#), [М. Попов](#), [Є. Федоров](#), [Я. Яцків](#). Директорами обсерваторії також були: [П. Нечипоренко](#) (1934—37), [З. Аксентьева](#) (1951—69), [М. Панченко](#) (1969—82), [В. Булацен](#) (1982—2016).

Рекомендована література

1. Полтавская гравиметрическая обсерватория. К., 1986;
2. Булацен В. Г. та ін. Полтавська гравіметрична обсерваторія // Астрономічний календар 2001. К., 2000;
3. Булацен В. Г., Голубицкий В. Г. Полтавской гравиметрической обсерватории Института геофизики им. С. И. Субботина НАН Украины — 80 лет // Геофизический журнал. 2006. Т. 28, № 6;
4. Старостенко В. И., Исиченко Е. П. Институт геофизики НАН Украины в начале XXI века: результаты прикладных и фундаментальных исследований // Там само. 2013. Т. 35, № 5.

[В. Г. Павлик](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Полтавська гравіметрична обсерваторія Інституту геофізики імені С. Субботіна НАНУ / В. Г. Павлик // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-880466>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).